

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
N. ΚΡΑΝΙΩΤΑΚΗΣ
 ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 8
 ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΑΝΑΣΤΟΡΑ 5
 ΤΗΛΕΦΩΝΑ (ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ) 21-792
 (ΓΡΑΦΕΙΟΥ) 21-823
 (ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑΣ) 21-824

Ο ΤΥΠΟΣ

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ - ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ - ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ
8
 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1936
 ΕΤΟΣ Β' ΑΡΙΘ. 694 ΤΑΜΗ ΔΡΚ ΔΥΟ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΝΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΗΡΩΩΝ ΤΗΣ ΑΣΥΛΛΗΠΤΟΥ ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑΣ ΤΟΥ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ

ΤΑ ΤΡΟΠΑΙΑ

Ενώκτων εις την Ελλάδα, όταν εγκαθιδρόθη η Δημοκρατία. Και μία γραία, με τρίχινον σάκκον εις τὸν ὤμον, ἐθύγη τὴν νύκτα εἰς τὰ πεδία τῶν μαγῶν. Ἐχον πολημῆσι ἐκεῖ οἱ στρατιῶται τοῦ Βασιλέως.

Ἡ γραία ἐξεριζώσα τροπαία, ἐκρήμισε σταυροῦς, ἤνοιξε τάφους, καὶ ἔρριψεν ἥρωαν ὁπλὴν εἰς τὸν σάκκον. Μερικὰ τῆς ἔπεισαν κατὰ γῆς. Πού νὰ τὰ εὕρη μέσα εἰς τὴν νύκτα; Ἐπῆρεν, ὅσα ἐπῆρε, καὶ ἔφυγεν.

Ἡ ἔγθρα τῶν τροπαίων, ἡ πολέμιος τῶν σταυρῶν, ἡ τιμωρὸς τῶν τάφων, ἦτο ἡ Δημοκρατία. Ἦθελε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἱστορίαν...

Πρὸ τίνος καιροῦ ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐταξίδευε, γὰρ ἠναυχῆς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Ἀδρια, εἰς τὸ Ἴόνιον, εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ἐφῄσαε μέχρι τῶν Δαρδανελίων. Ἀπεβίβασθη ἐκεῖ, ἀπεκαλύφθη καὶ ἐπροσκύνησε τοὺς τάφους τῶν πεσόντων κατὰ τὴν ἀτυχή ἐκστρατείαν.

Εἰς ἔν ὄρπεδον τῆς Γαλλίας τριανταδύο γιλιᾶδες λευκοὶ σταυροὶ τάφων ἔχον καταταγῆ εἰς μεραρχίας, εἰς συντάγματα, εἰς τάγματα, εἰς λόγους. Σταυροὶ ὁπαζιωματικῶν, ἀξιωματικῶν, στρατηγῶν, διοικούν τὸ νεκρὸν στράτευμα τοῦ ὄρπεδου. Καὶ εἰς τὸ μέσον τεράστιος πύργος, με κρύπτας, τὰς ὁποίας φωτίζουν ἀσβεστοὶ κανδήλαι, φυλάσσει εἰς τὰ ἔγκατά τῶν τὰ ὁπλὰ διακοσίων γιλιᾶδων πολεμιστῶν, τῶν ὁποίων δὲν διεκρίθη ἡ ταυτότης. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ πύργου ἕνας φάρος περιστρέφεται καὶ φωτίζει τὸ πένθιμον πεδῖον, ὅλην τὴν νύκτα. Εἶνε τὸ νεκροταφεῖον τῶν πεσόντων τοῦ Ἀρράς.

Χαμηλά, εἰς τὴν πεδιάδα, αἱ οἰκίαι τῆς ἐσπέρης καλύπτουν ἄλλας γιλιᾶδες σταυρῶν, μαρῶν ὁμοῦ σταυρῶν, τῶν ὁποίων αἱ μεραρχία νομίζει κανεῖς ὅτι βαδίζουν ἀθρόοι τὴν νύκτα. Εἶνε τὸ νεκροταφεῖον τῶν ἠττημένων.

Εἰς τὸ Ζεϊτινικὸν τῆς Μακεδονίας ἔρχεται κατ' αὐτὰς πολυάνθρωπος ἀντιπροσωπία μιᾶς φίλης χώρας. Εἶνε Ἰουρῶν, ἀπεσταλμένοι Βουλῶν, ἐκπρόσωποι ἐκκλησιῶν, ἐπιτροπὴ ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, παλαιῶν πολεμιστῶν, ἀναπήρων πολέμου, ἐβελοντῶν. Καὶ εἶνε ἀκόμη συγγενεῖς πεσόντων ἐν πολέμῳ. Πηγαίνου νὰ ἐγκαινιάσουν ἕνα ναόν, καὶ ἐν ὄστεφυλάκιον εἰς τὸ στρατιωτικὸν νεκροταφεῖον τοῦ Ζεϊτινικῶν, ὅπου ἔχον ταφῆ πολλοὶ πολεμιστῶν Σέρβου. Ὅλοι οἱ λαοὶ τιμῶν τὴν πολεμικὴν τῶν ἱστορίαν καὶ ἀσέβηται τοὺς νεκροὺς τοῦ πολέμου.

Εἰς τὸ ἴδιον συμμαχικὸν νεκροταφεῖον εἶχαν ἔλθει ἐπὶ Δημοκρατίας παλαιοὶ πολεμιστῶν Γάλλοι. Εἶδαν εἰς κάποιον γάρτην νὰ σημειοῦνται σταυροὶ πλησίον τοῦ Σαρανταπόρου. Ἦτο Ἕλλητικὸν νεκροταφεῖον τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. Οἱ Γάλλοι παλαιοὶ πολεμιστῶν, ὑπὸ τὴν ὄψη τῶν ἀξιωματικῶν ἰδιοῦ μας, ἔπῃσαν ἕως ἐκεῖ. Τὶ νὰ ἴδουν; Ἦτο κοπρῶν τὸ νεκροταφεῖον! Ὁ συνοδὸς ἀξιωματικῶν, καθυπομμένος, ἀνέφερε τὸ γεγονός εἰς τὴν Ἀθήσαν. Καὶ τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἔστειλε τότε συνεργεῖον τοῦ μηχανικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισε τὸ νεκροταφεῖον.

Ἐλθετε ὁμοῦ εἰς τὴν Ἠπειρὸν. Δεῦρο, καὶ ἴδε.

Μία ὁμάς παλαιῶν στρατιωτῶν τοῦ Βασιλέως ἐπέρασε πρὸ τίνος ἀπ' ἐκεῖ.

Φιλippiάς. Ποῖος ἀπὸ τοὺς μαχητὰς τῆς Ἠπειροῦ δὲν τὴν ἐνθυμῆται; Ἐκεῖ ἦτο τὸ Στρατηγεῖον. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Στρατηγεῖον, ὁ Στρατηλάτης μετ' ὁμηρικῶν Βασιλέα, μετ' ὁμοῦ Πρίγκηπας, καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον, ἐπέρασε νύκτας ἀγωνίας. Ἐκεῖ κατεστρώθη τὸ σχέδιον τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Μπιζανίου, τὸ ὁποῖον ἀρῶσαν ἀποκρίθησαν ἀποκρίθησαν, εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Ἑλλήνων. Φιλippiάς. Ἐκεῖ τὸ κέντρον τῶν νοσοκομείων, τοῦ ἐφοδισμοῦ, τῶν διαφόρων ἄλλων σηματοποιῶν. Εἰς ἔν οἰκίαν, καθρεπτωμένον σήμερον, ὁ μακαρὶτης Χρηστομάνος μετ' ὁμοῦ ἀριστον ἱατρικὸν τοῦ ἐπιτελεῖον, ἐπάλασε νυχθημέρον κατὰ τοῦ φοβεροῦ ὑποστρώφου, ὁ ὁποῖος μετ' ὁμοῦ πυρετῶν τοῦ κατέτραγε τοὺς πολεμιστὰς. Τὰ εἰδεχθῆ ζωοφία, τὰ ὁποῖα μαστίζουσαν συνήθως τοὺς στρατοὺς εἰς τὰς ἐκστρατείας, μετέδιδον τὴν τρομακτικὴν ἐπιδημίαν. Εἰς ἕνα ἄλλο οἰκίαν, ἐκεῖ, καταρέον ἐπίσης, ἐστεγάζετο ὁ ἀγγλικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ὑπὸ τὴν Πρίγκηπισσαν Ἀλικίαν.

Τίποτε λοιπὸν δὲν ὁμιλεῖ ἐκεῖ διὰ τὴν Φιλippiάδα τοῦ πολέμου. Οὐτε μία πλάξ εἰς ἕνα τοίχον. Μόνον ἡ μνήμη τῶν κατοικῶν, ὁσὶν ἀνήκουσαν εἰς τὴν γενεάν, ἡ ὁποία κλίνει πρὸς τὴν ὄσιν, — μόνον αὕτη, ἐνθυμῆται.

Μετὰ 15 γιλιόμετρα, ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, τὸ Χάνι τῆς ἐπιμελητείας καὶ τοῦ ἀνεφοδισμοῦ. Εἶνε ἐρείπιον.

Μετὰ 15 γιλιόμετρα ἀκόμη τὸ Χάνι τοῦ Ἐμίν-Ἀγά, τὸ ὁποῖον εἶνε μέγας σταθμὸς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Τὸ ἡμῶν εἶνε παιδογέσιον. Τὸ ἄλλο ἡμῶν εἶνε κατοικία ἑνὸς ἱατροῦ, ἐξυπηρετοῦτος τὰ περὶ γυναικῶν.

Ἄν ὁ διαβάτης δὲν ἐξῆσεν τὴν ἱστορίαν, περὶ ἀνειδοποίητος. Τίποτε δὲν τὸν πληροφορεῖ ὅτι κατὰ Ἑλλάδα, ὁ ὁποῖος διαβαίνει ἀπ' ἐδῶ, πρέπει νὰ ἀποτῆ φόρον εὐλαβείας.

Ἀπὸ ἐδῶ, εἰς τὴν καμῆν τοῦ δρόμου τῆς Κανέτας, οἱ στρατιῶται τοῦ Βασιλέως, μέσα εἰς τὸν ἠπειρωτικὸν γεωμετῶν, ὁ ὁποῖος ἐμαίνετο ἐκεῖ—τὸ ἔτος, ἔγραφον μοναδικὰς σελιῶδες ἡρωϊσμοῦ. Ἐδῶ, εἰς τὰς περὶ τοῦ γαλιῶν ἐκτάσεις, ἦσαν ἐγκατεστημένα τὰ χειρουργεῖα ὑπὸ τὸν ἀρχιάτρων Λέκκαν καὶ τὸν καθηγητῆν Μέρμηγκαν. Προσέβησαν νὰ σώσουν τοὺς τραυματίας, καὶ ἠγωνίζοντο νὰ βοηθήσουν τοὺς στρατιῶτας μετ' ὁμοῦ τρομερὰ κρουσάγηματα. Ἐπὶ 24, ἐπὶ 48 ὥρας, νύχτες πολλὰς καὶ ἄσπυροι, ἔμεναν οἱ στρατιῶται μέσα εἰς τὰ πρόχωματα, πλημμυρισμένα ἀπὸ παγωμένα νερά. Καὶ οἱ πόδες τῶν ἀπενεκρούντο.

Εἰς ἀπόστασιν πεντακοσίων μέτρων, τὸ ἐνθυμῶνται ὄλοι, τὸ πολεμικὸν νεκροταφεῖον, μετ' ὁμοῦ πτωχῶν προχειρῶν σταυρῶν τῶν ἀπὸ σάνιδας τῶν κιβωτιῶν τοῦ γαλακτοῦ. Ὁ χῶρος τοῦ νεκροταφεῖου εἶνε καλλιεργημένος τῶρα. Ὁ χῶρος βόσκος ἐρωτῆται: «Πρὶν ἀπὸ χρόνια, ἀπαντᾷ, ἦσαν κατὰ στρατιῶτες, ὁμοῦ εἶσαν τὰ κόκκαλα οὐ τοσουδάλια, καὶ τὰ πῆσαν θερρὰ στὴ Φιλippiάδα».

Θὰ εἶνε λοιπὸν νεκροταφεῖον ἐκεῖνος ὁ μανδρότοιχος εἰς ἕνα ἀπόμεινον λόφον τῆς Φιλippiάδος. Μετ' ὁμοῦ πῶσον εὐλαβείαν ἔγινεν ἡ περισυλλογὴ τῶν λειψάνων, μαρτυρεῖ ἔν πένθιμον τεκμήριον. Εἰς ἕνα γυνάκει, ἐκεῖ πλησίον, φαίνονται τὰ ὁπλὰ τῶν μῆδων, τῆς κινήσεως καὶ τοῦ ἀκροῦ ποδὸς κάποιου πολεμιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔπεσε διὰ τὴν Πατρίδα.

Μετὰ 6-7 γιλιόμετρα, ἴδου, ἐνθῶμον διὰ τοὺς γνωρίζοντες τὸ Χάνι τῆς Κανέτας. Καὶ ἴδου ἀκόμη, ἰσοπεδιασμένους καὶ γοιτταρισμένους, ὁ γῶρος, ὁπότεν ὁ συνταγματάρχης Διγενῆς μετ' ὁμοῦ βαρῶ πυροβολικῶν τοῦ ἐσφυροκοπέου τὸ τρομερὸν Μπιζάνι. Καμιά πινακί, καμιά πινακί, καμιά στήλη ἀναμνηστικὴ. Μὰ δὲν ἐπερίσσευαν ἀρα γε μάρμαρα, ὅστε κανὲν τεμάχιον λαμάρνι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Δημοκρατίας.

Μετ' ὁμοῦ ἄρχιζει ἡ κατασφάρα, καὶ ἀπὸ τὴν καμῆν τῆς ὁδοῦ Κανέτας, φαίνεται πλέον ἡ πεδιάς τῶν Ἰωαννίνων. Εἰς τὴν καμῆν, δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἔν ὄρειον, ἀπείρτον μνήμα: Οἱ μαθητῶν τῆς τρίτης καὶ τετάρτης τάξεως τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν συνεπλήρουναν τὰ ποδοκροκίαι σπῆλαι, καὶ πολλοὶ ἐφρονεῖον, ὡς ὁ Γεωργιῶτης, καὶ ἄλλοι. Μεταῦ τῶν νεκρῶν ἦτο ὁ ἐβελιπὸς λόγιος Ρωσῆτης. Ὁ συνταγματάρχης Ρωσῆτης κάποι ἐκεῖ ἐμάχετο μετ' ὁμοῦ σύνταγμα τοῦ. Ἐκαμε λοιπὸν ἕνα μνήμα μετ' ὁμοῦ σταυρῶν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ υἱοῦ του. Κάποιαι στήλη εἶχε γράσει: «Λογίας Σχολῆς Εὐελπιῶν Ρωσῆτης, φωνεῖται, καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἡμερομηνία. Κατὰ τὴν ἕνα τετράστιχον: «Αἶ, σὺ, διαδάτη, πῶν περὶ—σπαμῆτος τὸ βῆμα—καὶ καλημέρα μου εἰπὲ—στὸ ἔρημν μου μνήμα». Τῶρα πλέον τὸ συγκλητικὸν αὐτὸ μνήμιον τῆς πατριωτικῆς τραγωδίας τὸ ὁποῖον ἔσπῃεν ἡ σαργὴ ἑνὸς πολεμιστοῦ πατρὸς διὰ τὸν πολεμικὸν υἱὸν του, δὲν ὑπάρχει.

Ὀλίγον πέραν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει, τὸ μνήμα ἑνὸς ἐπιλογοῦ τῶν ἐδῶσαν, τοῦ θρηλικῶ Βελισσαρίου. Ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἐπίσης, τὸ μνήμα ἑνὸς ἀνθυποασπιστοῦ. Τίποτε! Δὲν ἀφῆσαν τίποτε. Κανὲν τεκμήριον, τὸ ὁποῖον νὰ ἰσχυρῆ εἰς τὴν ἱστορίαν τὴν ἀσύλληπτον τιτανομαχίαν τοῦ Μπιζανίου!... Ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, μέσα εἰς τὴν πεδιάδα πλέον, ὑφῆται ὁ ἱστορικὸς λόφος Ἀδῶ. Ἐκεῖ μόνον, εἰς τὴν κορυφὴν του, διακρίνεται κάποιος γυφτικὸς σιδερέσιος σταυρὸς τῶν 100 βραγμῶν. Τίποτε ἄλλο. Νὰ εἶνε τῆχος μνημιῶν διὰ τοὺς πεσόντας, ἡ κατὰ ὁμοιομορφίαν στήλη; Ἀπὸ τὴν ἔξοδον τῆς καμῆς, φαίνεται τῶρα δρῶν ἕνα

Ἐκεῖ τὸν γυναικῶν ἀποκρίθησαν μετ' ὁμοῦ ἰνδῶν ἀποκρίθησαν 1912/1913
 Γιαννιῶν

...ΑΣ ΕΝΘΥΜΗΘΩΜΕΝ

... Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὴν σῆσιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, τὸν ἀδόξαν εἰς τὰ Γιάννινα, τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον εἰς τὸ Κιλκίς, εἰς τὸν ὄρειον πίνακα, τὸν ὁποῖον ἐξυγράφησαν ὁ μέγας Γάλλος ζωγράφος Γεώργιος Σκότ' ἐκαμῆ τὴν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ ἐδοξάν ὁπῆρε διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξεν ἀφροδὸς καὶ ἀγῶνος.

Ἡ περιπέτεια τῆς χθὲς, ἐν τῇ συνεχεί τῶν αἰώνων εἶνε ἐπισημῶν ὄπλων. Θὰ ἐπανορθῆ. Ἡ πίστις μένει. Ἡ πίστις δὲν καταλείβεται. Ζῆ, εἶνε ζωοποιός. Διὰ πολλοὺς Ἑλλήνας, ἡ Μεγάλη Ἰδέα εἶνε πρὸ τῶν μνημιῶν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου' εἶνε πρὸ τῶν τάφου τοῦ Βασιλέως Κωνσταντῖνου, εἰς τὴν ἔξοδον, ἐν Φλωρεντίας.

Ἐδουάρδος Ντερῶ.
 (Ἀπὸ τὸ ἐκδοθὲν τὸ 1928 βιβλίον τοῦ «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος»)

τεράστιον βουνῶν, τετράγωνον, ὕψους ὀκτακοσίων μέτρων ἀπὸ τῆς θάλασσης. Δεσπόζει τῆς ὁδοῦ, τῆς πεδιάδος τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τῶν κορυφῶν τῆς Μανωλιάσας καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Εἰς αὐτοὺς τοὺς λόφους τὸ ἐνδοξὸν δὸν σύσταγμα τοῦ Ναυπλίου, μίαν παγερὰν αὐγὴν τῆς Ἰανουαρίου, ἔγραψε μετ' ὁμοῦ τὸν σελίδας ἀπιστεύτου ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυοίας. Τὸ Ναυπλίον ἐπένησεν. Ἀλλὰ τὸ πένθος του ἦτο καὶ καυχῆμου.

Ποῖος εἶνε ὁμοῦ αὐτὸς ὁ τετράγωνος ὄγκος μετ' ὁμοῦ ἀσπῆρας τοῦ κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν περὶ; Εἶνε τὸ Μπιζάνι. Αἱ τετραγῆται τοῦ θυρωροῦ, αἱ ὁποῖαι συνεπλήρουν τὴν ἀσπῆρας τῆς ψῆς, ἦσαν ἀκλόνητοι. Οὐτε αἱ δεκάδες τῶν ἐτῶν τὰς ἐκλόνισαν ἕως τῶρα.

Τὰ Ἰωάννινα ὑπερήρσαν δύο ἐξαιρετοὶ ἀντίπαλοι τῶν Ἑλλήνων: οἱ ἀδελφοὶ Ἐσῶτ καὶ Βεχίη παρῶν πολεμιστῶν γενναϊοτάτοι. Ὅταν λοιπὸν ἔφθασαν μετ' ὁμοῦ τῆς Ἠπειροῦ τὰ ἀγγέλιαματα περὶ τῶν νικῶν τοῦ στρατοῦ μας ἐν Μακεδονίᾳ, οἱ ὑπερασπιστῶν τῶν Ἰωαννίνων ἔλεγαν μετ' ὁμοῦ ἀκλόνητον πεποιθῆσιν εἰς τοὺς Γιαννιώτας: «Στὸ Μπιζάνι νὰ ἴδουμι τί θὰ γίνῃ. Ἐκεῖ δὲ τὸ πληρώσουν οἱ δικοὶ σας. Θὰ εἶνε ὁ τάφος τῶν Ἑλλήνων».

Τὰ πυροβολεῖα τοῦ Μπιζανίου διατηροῦνται ἀκόμη σπῶς ἦσαν. Οὐτε ἡ ἐγκατάλειψις, οὐτε ὁ χρόνος, οὐτε ἡ καιροὶ τὰ ἔφθασαν. Φέρουν μόνον μερικὰ ἐξ αὐτῶν τραῦματα βαθύτατα ἀπὸ τὰς ὀσίδας τοῦ Διγενῆ.

Τὰ λαμπρὰ ὁμοῦ οἰκίματα τῶν ἀξιωματικῶν καὶ οἱ στρατιῶτες τοῦ Μπιζανίου ἔχον κατεριπεσθῆ ἀπὸ τῶν βοσκῶν τῶν περὶ, οἱ ὁποῖοι ἀπέσπασαν καὶ διήρσαν κατὰ καιροῦς τὰ πάντα.

Εἰς τὸν ὄρειον ὑπάρχει εὐτυχῶς τὸ μνημιῶν τοῦ ποιητοῦ Μασίλη, ὁ ὁποῖος τὸν 20ῆν Νοεμβρίου τοῦ 1912 ἔπεσε μαχόμενος ὡς ἐθελοντῆς ἀξιωματικῶς τῶν ἐρυθροβιζανίων τοῦ Ρῶμα.

Ἐκτὸς ὁμοῦ αὐτοῦ, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο. Τίποτε. Διότι ἀπὸ τὰ πεδία τῶν νεκρῶν καὶ τῶν πολέμων, ἐπῆρσαν ἡ Δημοκρατία...
 Καὶ ὁμοῦ... Ἄν βαδίσῃ κανεῖς τὸν δρόμον Ἰωαννίνων-Ἀργυροκάστρου, εἰς τὸ 20ῶν γιλιόμετρον, ὅπου ἡ γέφυρα, καὶ ὁ πόνεθ ναιρὶζει ὁ δρόμος πρὸς τὰ Ζαγορία, εἶνε ἰσχυρισθῆ εἰς περιβλεπτον θέσιν μίαν καλλιμάρμαρον πλάξ. Ἀπαθανατίζει ἀραγε τοὺς ἑλληνικοὺς πολέμους; Ὅχι! ἀπαθανατίζει ἐν αἰῶνος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, συνετελεσθῆν ἐπὶ Δημοκρατίας, Γράφει: «Εἰς τὸ σημιῶν αὐτὸ κατ' Ἀθῶνασιν τῶν 1928 συνεληφθησαν οἱ πολυτεταῖ Ἰωαννίνων Ἀλέξ. Μελάς καὶ Ἀλέξ. Μυλωνᾶς ὑπὸ τὸν ληστῶν Κομιστῶν».
 Ἀπ' ὁμοῦ εἶθουσι, ἡ Δημοκρατία, τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ μὴ ἐνθυμῆται τὸν Βασιλέα, ἔγραψεν ἐπῆσιν εἰς τὸ μάρμαρον τὴν ἱδικὴν τῆς ἱστορίας. Οἱ λησται τῆς ἡμελοῦσιν τοὺς βουλευτὰς τῆς. Καὶ τὸ καυχῆται, ἡ Δημοκρατία...

Ἡ λατρεία πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον

...Τὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπῆρξεν ἥρωας, ἐκλείων ἔνε κεφάλαιον τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Διότι, πρὶν ἀνοιχθῆ πρὸς τὸ μέλλον ἡ θύρα, πρέπει νὰ θέσωμεν τὰ πράγματα τοῦ παρελθόντος εἰς τὴν θέσιν τῶν ἡδῆ εἰς τὸ τέλος τοῦ μεγάλου αἰῶνος τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, πρέπει νὰ καθορίσωμεν τὴν θέσιν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντῖνου μετὰ τῶν τριῶν Βασιλέων, οἱ ὁποῖοι, ὡσαν τοῖς Τρεῖς Μαγῶς, εἶχαν τὴν ἀποστολὴν νὰ ἐπαρτυρήσουν ἐπὶ τοῦ λίκνου τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ κηδεμονεύσουν τὰ μεγάλα τῆς περρωμένα.

...Ἡ Μεγάλη Ἰδέα! Ἐξ ἀπὸ ἐκατὸν ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1821, ὄδῃ τὴν Μεγάλην Σπυροφωρίαν συνήκων τὴν ἑλληνικὴν γῆν τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Κρήτης, τῆς Ἠπειροῦ, τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν ἠῶν τοῦ Αἰγαίου. Πέραν αὐτοῦ ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ Πατριωτισμοῦ.

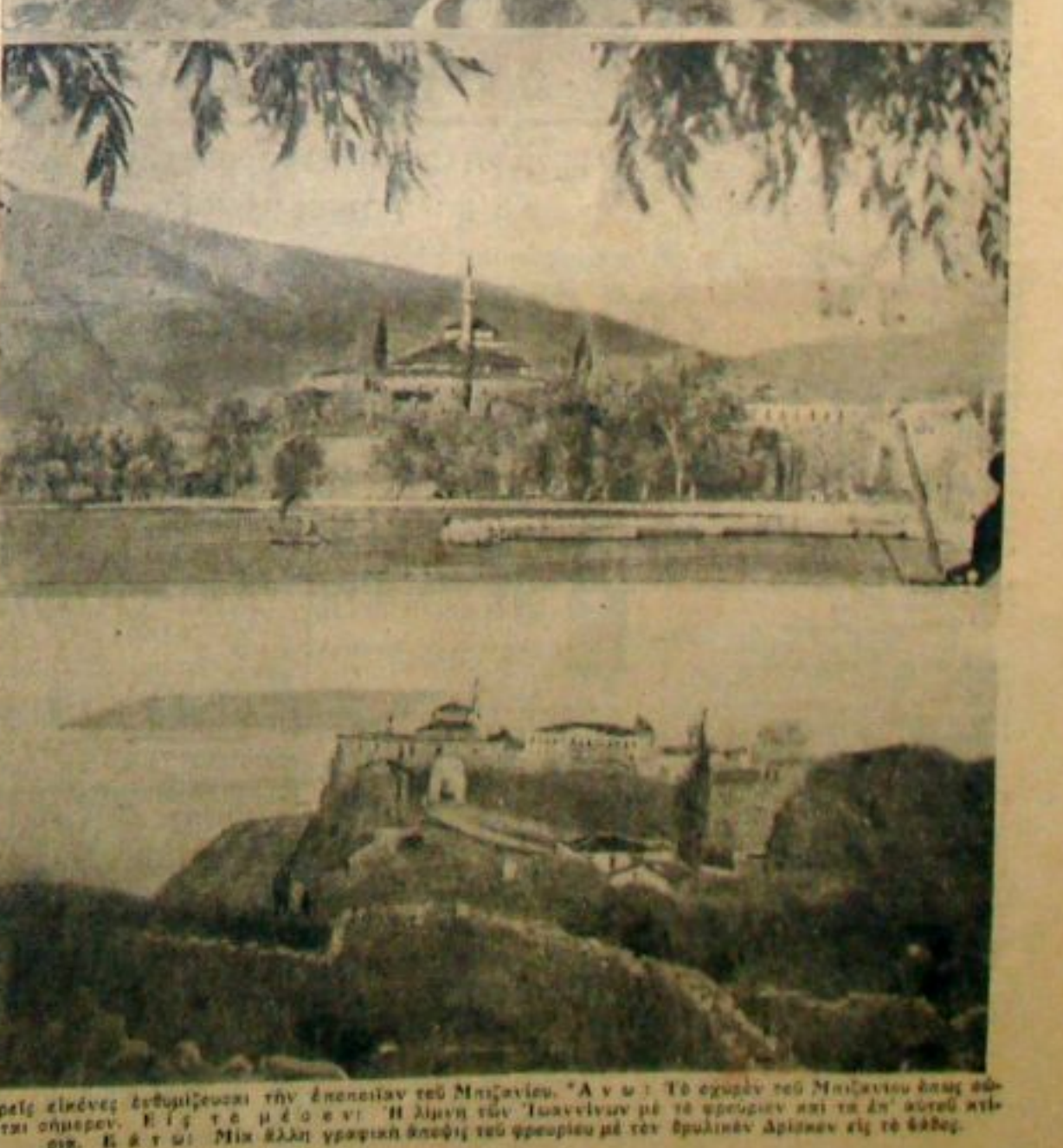
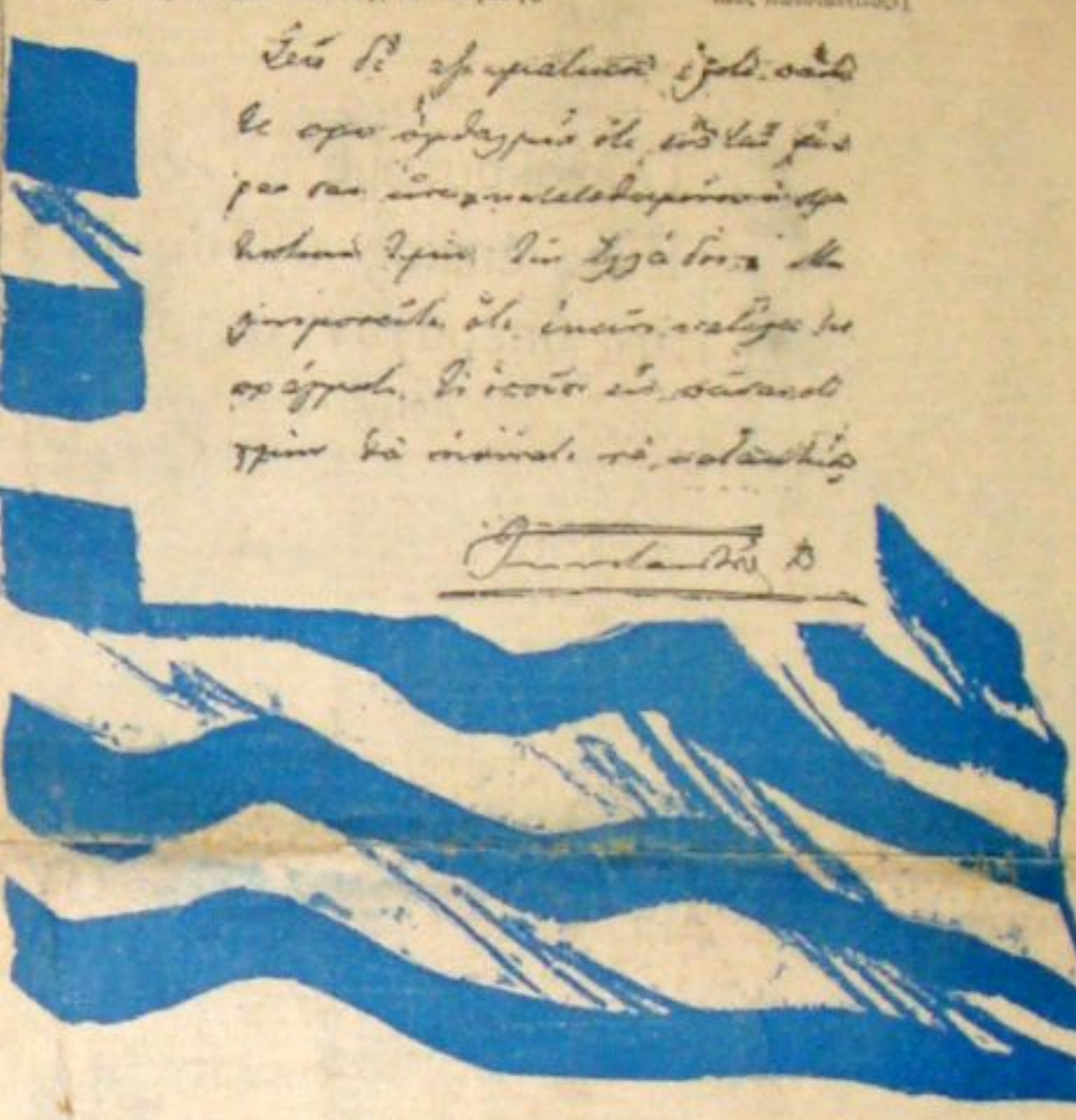
Πέραν τῶν σημερινῶν σιλόρων τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα οἱ Βασιλεῖς τῆς Γεωργίας καὶ Κωνσταντῖνος εἶχαν ἐύρνευε μετ' ὁμοιομορφίαν καὶ ἐπιμονῆς.

Ἡ Μεγάλη Ἰδέα μόνον διὰ τῶν ἐπισημοῦσιν. Εἰς ποῖαν κατάσταση ἐπισημοῦσιν αὐτοὶ οἱ τόφοι σήμερον; Ἀλλ' ὑπῆρξεν ποῖα ὄρα ὑπάρξουσι καὶ ἡ ἰσχυρὴ γῆ εἶνε ἀλλ' ὁπλὴ τῶν γενεῶν καὶ ἔχον ἐκεῖ ἀπὸ τριακοντα - τεσσαρκοῦσιν αἰώνων. Καὶ ὑπάρξουσι εἰς τὰς καρδίας. Αἱ ἀσπῆρας εἶνε ἄσπυροι, δὲν ἐκφυζοῦνται πλέον αἱ ἀναμνηστικῆς ἡ δὲ τῆρα τῶν νεκρῶν γίνεται ὑπερὰ ζῶντων.

...Γνωρίζω ὅτι εἰς πολλὰ ἑλληνικὰ στήθια ἡ εἰκὼν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντῖνου εἶνε καταπλημένη μαζὶ μετ' ὁμοῦ εἰκόνας.

...Μίαν ἡμέραν, ἴσως μίαν προσηχὴ ἡμέραν, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος θὰ ἔλθῃ νὰ κομῆσθ ἐν τελευταίῳ του ὄσον ἐν τῇ ἑλληνικῇ γῆ. Ἐκεῖ εἰς τὸ ἔλεξ καὶ πάντοτε θὰ εἶνε μέσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ψυχῆν.

Ἐδουάρδος Ντερῶ.
 (Ἀπὸ τὸ ἐκδοθὲν τὸ 1928 βιβλίον τοῦ «Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος»)

Τρεῖς κίονες ἐνθυμῶσιν τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Μπιζανίου. Ἄνω: Τὸ εὐχρῶν τοῦ Μπιζανίου ὁμοῦ ἀφῆται σήμερον. Ἐξ ὄψεως ἡ μνήμη τῶν Ἰωαννίνων μετ' ὁμοῦ φρεσίν καὶ τὴν ἕνα αὐτῶν κτίσται. Ἐξ ὄψεως: Μία ἄλλη γυναικῶν ὁμοῦ φρεσίν μετ' ὁμοῦ θρηλικῶν ἄριστων εἰς τὸ ἔλεξ.